

УДК 904(477.83/.86):630*83"07/09"
DOI: 10.26661/swfh-2017-49-024

О. З. Якубовська

ОБРОБКА ТА ВИКОРИСТАННЯ ДЕРЕВИНИ НАСЕЛЕННЯМ УКРАЇНСЬКОГО ПРИКАРПАТТЯ У VIII–X ст.

Давні виробництва все частіше стають об'єктом наукових студій українських археологів. Важливе місце серед них займають дослідження обробки сировини природного походження, зокрема, деревини. Вони ускладнені тим, що органіка в умовах Українського Прикарпаття практично не зберігається, тому основними джерелами до вивчення є сліди від дерев'яних конструкцій у залишках житлових та оборонних споруд, артефакти з металу, які були конструктивними елементами виробів із дерева чи елементи металевих знарядь, що містили дерев'яні деталі, та, певною мірою, етнографічні джерела. У статті проаналізовано можливі способи обробки дерева носіями райковецької культури в Українському Прикарпатті, наведено ймовірний асортимент дерев'яних виробів та сферу їхнього використання, визначено місце галузі у системі життєзабезпечення населення регіону.
Ключові слова: давні виробництва, ремесла і промисли, деревина, деревообробка, бондарство, плетіння, райковецька культура, Українське Прикарпаття.

Вивчення ремесел і промислів, як невід'ємних складових матеріальної культури стародавнього населення України, все частіше привертає увагу дослідників. Особливо актуальним воно є з точки зору міждисциплінарного підходу в археологічній науці, який українські фахівці активно застосовують з кінця XX ст. [1–5].

Природні умови Українського Прикарпаття сприяли тому, що його мешканці широко користувалися сировиною органічного походження для задоволення цілої низки життєвих потреб. Однак, поки що питання її обробки та можливих сфер використання (передусім, це стосується деревини) не було предметом окремого дослідження фахівців, до кола наукових зацікавлень яких входять ці терени. Тому нашою метою є визначення місця деревообробки у системі життєзабезпечення носіїв райковецької культури в регіоні та рівня її спеціалізації. Для цього необхідно: по-перше, з'ясувати, які артефакти вказують на використання дерева у різних сферах життя населення Українського Прикарпаття, по-друге, визначити, за допомогою яких знарядь та за якими технологіями його обробляли, по-третє, застосовуючи відомості етнографії, відтворити можливий асортимент дерев'яних виробів.

До середини XIII ст. ліси вкривали $\frac{3}{4}$ європейського континенту, а регулярні вирубки здійснювали лише під час освоєння території [6, с. 20]. Тому впродовж тисячоліть дерево було для людини найдоступнішою і порівняно простою в обробку сировиною. Деревину широко використовували для виготовлення різноманітних предметів побуту, знарядь праці, культових речей, будівництва житлових, господарських та оборонних споруд. Незважаючи на таку поширеність цього матеріалу, археологам нечасто вдається відшукати артефакти із нього через його недовговічність. В окремих випадках у межах Українського Прикарпаття вони фіксували нижні вінця зрубів заглиблених жител у вигляді струхлявілих колод чи елементи оборонних споруд [7, с. 11–12, 30; 8, с. 38–40; 9, с. 19, 79–80]. Проте, такі залишки свідчать тільки про обробку та використання деревини для житлобудівництва і зведення ліній захисту. Дрібні ж дерев'яні деталі, посуд, предмети інтер'єру знаходять доволі рідко, зазвичай на пам'ятках, розташованих у болотистих місцевостях. Такі колекції маємо з поселень, які не входять у межі досліджуваного регіону та хронологічно належать до давньоруського часу. Це, до прикладу, матеріали з Автуничів [10, с. 22], Києва [11, с. 319–325], Новгорода [12, с. 11].

На використання дерева у побуті, господарстві, військовій справі вказують металеві деталі інструментів, знарядь праці, зброї, які, треба сказати, є порівняно нечастими знахідками зі слов'янських поселень VIII–X ст. До того ж, у багатьох випадках вони сильно поруйновані корозією чи іншими чинниками, або їхнє функціональне призначення важко встановити. Низка таких деталей відома з Чорнівського городища. Так, під час дослідження споруди № 15 на її долівці виявлено невеликий залізний кований цвях, довжиною 3,5 см з плоскою круглою шапкою діаметром 1,2 см. Як зауважує В. Войнаровський, слов'яни використовували такі цвяхи рідко, переважно для скріплення дерев'яних речей малих форм [13, с. 114]. Крім того, на долівках споруд № 15 та № 20 виявлено дві залізні пластинки завтовшки 0,8–1 мм, розмірами відповідно 6×4 та 8,7×3,5 см. Більша з них мала отвір від заклепки. Їх учений розглядає як окуття від дерев'яних скриньок.

Про дерев'яні предмети інтер'єру в житлах населення верхньої і середньої течії Дністра та верхів'їв Прута в останній чверті I тисячоліття н.е. можуть свідчити окремі їхні сліди, розміщені системно. Наприклад, невеликі ямки по периметру стін із внутрішнього боку, вказують на використання дерев'яних лав або лежанок, заглиблених у долівку для надання їм більшої стійкості. До речі, такі ямки не пов'язані з конструкцією стін, і розташовуються, зазвичай, з протилежного до печі-кам'янки боку [14, с. 171]. Залишки подібних конструкцій виявлено у житлах із Добринців, Ревного, Коростуватої, Кодина II [15, с. 51–54], Стільська, Солонська [14, с. 276–277, 278], Пліснеська [16]. Аналогічні сліди внутрішнього "умєблювання" жител І. Русанова знайшла на ранньослов'янських пам'ятках Корчак VII та Кочак IX у басейні р. Тетерів [17, с. 25].

Безперечно, що мешканці регіону користувалися не лише стаціонарними, але й рухомими предметами інтер'єру. Так, у Пліснеську під час дослідження житла № 1, яке загинуло від пожежі, виявлено рештки обгорілої лави [14, с. 170]. Вони являли собою дошку довжиною 0,7 м та шириною 0,35 м із чотирма наскрізними отворами. Їхній діаметр – 3 см. Під отворами зафіксовано кілки довжиною до 0,4 м та діаметром 3–4 см. Як зауважив М. Филипчук, лави могли бути рухомою і при потребі її переставляли.

Для облаштування внутрішнього простору ремісничих майстерень використовували дерев'яні стелажі та полиці. На них зберігали інструменти, сировину, розкладали вже готові вироби. Прикладом може бути інтер'єр майстерні гончаря із Ревнянського городища [18, с. 91]. У залишках цієї споруди археологи виявили рештки згорілих дерев'яних конструкцій вздовж стін. Ймовірно, вони виконували функцію стелажів або лежаків.

На обробку дерева мешканцями слов'янських поселень VIII–X ст. в Українському Прикарпатті вказують інструменти, які використовували для роботи. Їх, як і попередньої групи артефактів, відомо не багато. В останній чверті I тисячоліття н.е. вони ще були універсальними знаряддями, які застосовували не лише в деревообробці. Основним засобом для обробки дерева протягом тривалого часу була сокира. Нею рубали, тесали, сколювали заготовки, видовбували пази. Очевидно, саме такою була сокира з Добринівців [18, с. 73].

Багатофункціональним знаряддям можна вважати й ніж, який використовували не лише в побуті, але й на завершальних етапах роботи з матеріалом для його обтесування і загладжування, а також для вирізання невеликих предметів. Порівняно з іншими металевими предметами, знахідки ножів доволі часті. Від кількох екземплярів до кількох їх десятків відомо практично з усіх слов'янських пам'яток регіону [15, с. 100].

Деяко вужче призначення мали похідні від сокири тесло й долото. Перше являє собою втульчасте, іноді зігнуте лезо, яке насаджували на дерев'яне колінчасте руків'я. Друге – довгастий металевий брусок із загостреним кінцем, по торці якого під час роботи вдаряли киянкою. Їх використовували, здебільшого, для додання виїмок та загладження об'ємів. Проте, такі знахідки відомі лише з давньоруського горизонту багатшарових пам'яток Українського Прикарпаття [19, с. 42; 20, с. 224]. Не виключено, що ці інструменти місцеві мешканці використовували й раніше, принаймні з середини – кінця X ст., адже тесла і долото є в колекціях матеріалів із синхронних до райковецьких старожитностей пам'яток з інших регіонів України. До прикладу, вони відомі з поселення в ур. Макарів Острів поблизу с. Пеньківка у Середньому Подніпров'ї [21, с. 183], а також із Райковецького городища на Житомирщині [22, с. 87–88, табл. XXVI].

До вузько спеціальних деревообробних інструментів належать також свердла, скобелі, пилки, різноманітні різці. Останні, до речі, могли використовувати самостійно, або під час роботи на токарному верстаті. Однак, подібні знахідки не відомі серед райковецьких старожитностей Українського Прикарпаття. Хоча, на думку Б. Тимошука, токарний верстат мешканці регіону застосовували вже у IX–X ст. [7, с. 105].

Через обмеженість археологічної джерельної бази, основні етапи деревообробки можемо відтворити з використанням відомостей етнографії. Часом заготовки деревини для подальшої роботи з нею був період з жовтня по січень, коли у стовбурах дерев призупиняється сокорух. Це знижувало ймовірність розтріскування готових виробів. Заготовлені кряжі протягом одного–двох років витримували під навісом, а згодом – у приміщенні з температурою 18–21°C. Там вона висихала до так званої “кімнатної” вологості 8–12%. Таку вологість вважають оптимальною для подальшої обробки сировини, оскільки при вищій деревина згодом додатково всихається і тріскає, а надто суха, навпаки, погано ріжеться чи колеться [23, с. 22–23]. Підготовлена у такий спосіб деревина готова до подальшої роботи.

Однією із ймовірних сфер її застосування, окрім будівництва, було виготовлення посуду. Оскільки асортимент керамічного начиння був досить обмежений, треба думати, його доповнювали саме вироби з дерева. У пізніші часи з нього виготовляли різноманітні миски, ложки, кадуби, ступи, гелетки, дійниці, корита, ночви, бочки та ін. [24, с. 110].

Найпростішою технологією виготовлення посудин різного розміру та призначення є видовбування. Його суть полягає у поступовому вибиранні деревини із суцільного масиву сирової або попередньо випаленої заготовки. Для цього обирали деревину м'яких порід – вільхи, верби, тополі, липи, осики. Для об'ємної різьби найкраще підходять дві останні. Вони однорідні, дуже пластичні, стійкі до розтріскування під час висихання [23, с. 29]. Щоби зробити осики гнучкішою, заготовки з неї перед використанням запарювали в печі, а після – висушували протягом доби.

Одним із видів об'ємної різьби, до того ж із застосуванням видовбування, є ложкарство. Без сумніву, ложки були серед кухонного посуду мешканців регіону. За етнографічними даними, на теренах Українського Прикарпаття виготовлення ложок до XIX – початку XX ст. залишалося традиційно домашнім заняттям [25, с. 139; 24, с. 112]. За спостереженнями В. Барадуліна, із невеликого сокулі зі слабостесаними кряями за допомогою тесла та різця-гачка або сокири й ножа [25, с. 139] можна лише за 15–20 хв. виготовити ложку [23, с. 28–29]. Зважаючи на такий простий набір інструментів та дуже короткий час, необхідний для роботи, не було підстав для перетворення ложкарства із суто домашнього заняття на окремий промисел чи галузь деревообробки.

Значно складнішим є виготовлення посуду з окремих частин – клепок, які сколювали сокирою із суцільного масиву заготовки. На відміну від видовбування, для такого заняття людині потрібні певні навички. Попередньо обтесані ножом, а у пізніші часи – рубанком, елементи скріплювали в суцільну посудину за допомогою обручів. Ймовірно, в останній чверті I тисячоліття н.е. їх також виготовляли з дерева, бо знахідки металевих обручів із райковецьких пам'яток в Українському Прикарпатті доволі рідкісні [19, с. 43; 26, с. 88]. До речі, за даними етнографів, у пізніші часи бондарі, дуже часто використовували саме дерев'яні обручі, перш за все, через їхню меншу вартість. Металеві повністю витіснили їх лише на початку XX ст. [25, с. 139;

24, с. 113]. Специфіка розвитку ремесел у слов'янського населення Українського Прикарпаття, а також відсутність серед їхніх старожитностей вузько спеціалізованих деревообробних інструментів, наводить на думку, що протягом останньої чверті I тисячоліття н.е. виготовлення дерев'яного посуду тривалий час (принаймні, до середини – кінця IX ст.) залишалось домашнім заняттям. Можливо, з початку X ст. почалася його трансформація у бондарство, яке в подальшому, впродовж XII–XIII ст., вже добре фіксується археологічно як окрема реміснича галузь із певним набором інструментів та широким асортиментом виробленої продукції [27, с. 75–76; 28, с. 137–138].

Деревина була основною сировиною для виробництва сільськогосподарських знарядь чи їхніх деталей. З неї виготовляли інструменти для обробки ґрунту (рала, борони, мотики, лопати), заготівлі сіна (вила, граблі), мисливські та рибальські пристосування [27, с. 75–76]. Крім того, вона служила матеріалом для руків'їв кіс, серпів, сокир, ножів та інших виробів, які їх потребували. Дерев'яними були також гончарний круг, ткацький верстат та практично всі знаряддя, пов'язані з ткацтвом. Для виготовлення усіх цих виробів людині достатньо було володіти технологіями рубання, розколювання, тесання, протезування складних конструкцій (на зразок гончарного круга) потребувало ще й спеціальних знань.

Окремо варто згадати про плетіння – найпростішу й одну з найдавніших технологій роботи з деревиною. Основні її прийоми сформувалися ще в період неоліту і без суттєвих змін дійшли до нашого часу. Тривалий час воно було домашнім заняттям, яким, зазвичай, займалися жінки чи діти. На відміну від інших галузей деревообробки, для плетіння обирали тонкий та дуже гнучкий матеріал – луб, лико, тонке коріння дерев (зазвичай, хвойних порід) та молоді нездерев'янілі гілки (ліщини, верби, берези) [29, с. 5]. Нема підстав сумніватися, що у такий спосіб впродовж останньої чверті I тисячоліття н.е. виготовляли різної форми кошики для зберігання і транспортування готових продуктів чи сировини, а також конструювали легкі каркаси для господарських споруд [30, с. 39]. У середині X ст., коли в планувальній структурі поселень Українського Прикарпаття виокремилися індивідуальні садиби, плетіння було основною технологією для виготовлення огорожі, яка, на нашу думку, не суттєво відрізнялася від пізнішого тину. Сліди від таких конструкцій простежуються у місцях, де відсутні природні межі, по всьому периметру таких дворів [14, с. 195–196].

Ще однією сферою застосування дерева було виготовлення засобів пересування. Археологічно не зафіксовано їхніх слідів, проте не викликає сумніву те, що населення VIII–X ст. в Українському Прикарпатті користувалося водним та сухопутним транспортом. За даними етнографів, перший його тип, давніший за походженням, завдяки густій гідромережі був досить популярний серед населення. Як зауважує М. Глушко, найархаїчнішим та найзручнішим засобом пересування на дрібних водних артеріях, яких багато у досліджуваному регіоні, є пліт [31, с. 156–157]. Його виготовляли зі зв'язаних між собою колод. Їхня кількість та довжина залежали від призначення плота: ті, що для індивідуальних перевезень робили коротшими та вузькими, а ті, які призначалися для перевезення вантажів – довшими та ширшими. Цілоком ймовірно, що крім плота для пересування по воді використовували довбаний човен. Виготовляли його за тією ж технологією, що і довбаний посуд, а для розширення внутрішнього об'єму розпарювали видовбану колоду над вогнем у спеціальній ямі або заливали водою та вкидали в неї розпечене каміння [32, с. 415].

Для пересування та перевезення вантажів сухопутними шляхами користувалися, очевидно, полозним транспортом. Найпростішим його зразком є волокуша ножицеподібної форми, що складалася із двох скріплених під кутом рухомих палиць. Слушною є думка М. Глушка про те, що в господарстві її використовували, зазвичай, для транспортування сіна, дров, будівельних матеріалів із важкодоступних місць [32, с. 425].

Важливу роль у господарській діяльності населення райковецької культури в Українському Прикарпатті відігравали допоміжні лісохімічні промисли, які тісно пов'язані з деревообробкою. Їх можна розглядати як суміжні з нею галузі. За В. Войнаровським, до таких промислів належать вуглярство, дігтярство, смолярство, поташництво та попільництво [33, с. 151–190]. На нашу думку, відносити їх до промислів можемо досить умовно, оскільки протягом VIII–X ст. вони ще були складовими тих галузей виробництва, технологічні ланцюжки яких потребували їхньої продукції. До того ж, не завжди готові продукти цих лісохімічних промислів підлягали тривалому зберіганню. Наприклад, у мешканців регіону не було потреби запасати випалене деревне вугілля, бо ресурсні зони більшості поселень включали достатню кількість лісів. До того ж, випалене вугілля дуже швидко насичується вологою із навколишнього середовища та з часом стає непридатне до використання. Тому його випалювали поблизу виробничих об'єктів безпосередньо перед використанням. За спостереженнями етнографів, для випалювання вугілля у пізніші часи використовували тверді породи дерев – дуб, бук, граб. Деревину попередньо просушували впродовж кількох місяців, рубали на коротші колоди, які перед випалюванням розколювали на окремі поліна [32, с. 348]. Ймовірно, в останній чверті I тисячоліття н.е. вугілля випалювали не у спеціальних вугільних ямах чи на майданчиках, як у пізніші часи, а наземно в невеликих купках [33, с. 155]. Такий спосіб виробництва при тому, що абсолютна більшість слов'янських пам'яток Українського Прикарпаття розкопані лише частково, доволі важко зафіксувати археологічно. Тому об'єкти, безпосередньо пов'язані з цим заняттям, поки що невідомі.

Спрямованість господарської діяльності населення райковецької культури Українського Прикарпаття, перш за все на власне забезпечення, а не на товарне виробництво, обумовила невеликі потреби мешканців поселень у дьогті та смолі. Для їхнього задоволення вистачало домашнього виробництва цих продуктів переробки деревини. Сировиною для дігтярства була кора берези, рідше – осики. Найпростіший та, очевидно, найдоступніший спосіб отримання дьогтю для тогочасної людини – дистиляція його у герметично

закритій посудині, поміщеній у вогнище [33, с. 166]. Експериментально доведено, що у такий спосіб із п'ятилітрової посудини можна отримати до 0,5 л дьогтю [34, с. 248].

На рівні домашнього виробництва перебувало й виготовлення поташу, потрібного в чинбарстві, косторізній справі та для вибілювання полотна. В. Войнаровський виділяє у цьому процесі два етапи: підготовчий, на якому з деревини напалювали попіл, та виробничий, коли з нього фільтрували готовий продукт. Сировиною для випалення попелу була деревина твердих порід, а також відходи деревообробки [33, с. 177]. У давньоруський час його виробництво, очевидно, переросло у вузько спеціалізоване заняття, а сам поташ став предметом експорту. Саме як "поташарню" трактує згаданий фахівець низку споруд, які відкрив Б. Томенчук під час досліджень Буківнянського городища [33, с. 186; 35, с. 213–214].

Таким чином, робимо висновок, що впродовж останньої чверті I тисячоліття н.е. обробка деревини належала до базових галузей господарства мешканців Українського Прикарпаття. Вона забезпечувала їх не лише готовими виробами, а й будівельним матеріалом, паливом, сировиною для низки інших виробництв. Треба наголосити, що більшість її галузей до початку X ст. залишалися на рівні неспеціалізованих домашніх занять з використанням для роботи підручних багатофункціональних інструментів (ніж, сокира). Вузькоспеціалізовані знаряддя деревообробки починають з'являтися лише наприкінці X ст., що свідчить про перетворення окремих її галузей з домашніх занять у промисли. Зауважимо, що наше дослідження є, радше, постановкою проблеми, аніж вичерпним аналізом рівня обробки деревини у населення верхньої та середньої течії Дністра та верхів'їв Прута в останній чверті I тисячоліття н.е., який складно зробити за умов майже повної відсутності предметів із дерева та невеликої кількості деревообробних інструментів. Подальші перспективи вивчення подібної проблематики полягають, перш за все, у виявленні нових артефактів, пов'язаних із деревообробкою, а також у широкому залученні лабораторних аналізів збережених зразків деревини, що дасть підстави визначати на рівні конкретних мікрорегіонів специфіку сировинної бази галузі.

Джерела та література

1. Гаврилюк Н. Еколого-економічний аспект історії Степової Скіфії / Н. Гаврилюк // Археологія. – 1997. – № 1. – С. 37–45.
2. Томашевський А. Природно-господарський аспект заселення басейну річки Тетерів у середньовічні часи / А. Томашевський // Археологія. – № 3. – 1992. – С. 46–59.
3. Стеблій Н. Географія поселень в археологічних дослідженнях (за матеріалами черняхівської культури Верхнього Подністер'я та Верхнього Попруття) / Н. Стеблій // Вісник Інституту археології. – Вип. 2. – 2007. – С. 17–30.
4. Горбаненко С. Сільське господарство слов'ян другої половини I тисячоліття н.е. (за матеріалами лівобережжя Дніпра) / С. Горбаненко // Археологія давніх слов'ян. Дослідження і матеріали. – К., 2004. – С. 301–314.
5. Колода В. Почвы археологических памятников лесостепной зоны и реконструкция по ним изменений природой среды и почвообразования / В. Колода, Ф. Лисецкий, Ю. Чендев – АДУ за 2002–2003 рр. – К., 2004. – С. 163–167.
6. Сванидзе А. Деревенские ремёсла в средневековой Европе / А. Сванидзе – М., 1985. – 176 с.
7. Тимошук Б. Слов'яни Північної Буковини V–IX ст. / Б. Тимошук – К., 1976. – 176 с.
8. Тимошук Б. Давньоруська Буковина (X – перша половина XIV ст.) / Б. Тимошук – К., 1982. – 208 с.
9. Филипчук М. Звіт про археологічні розкопки на території літописного Пліснеска у 2007 році / М. Филипчук // Наук. архів ІА ЛНУ ім. Івана Франка. – Оп. 3. – Од. зб. 19. – 131 с.
10. Готун І. Людина і середовище на лівобережному Поліссі в середньовіччі (за матеріалами поселення Автуниці) / І. Готун, Т. Самсонова. // Історія та культура Любережжя України. Матеріали міжнародної конференції. Травень, 1996. – Київ–Ніжин, 1997. – С. 19–22.
11. Новое в археологии Киева – К, 1981. – 456 с.
12. Колчин Б. Новгородские древности. Деревяные изделия / Б. Колчин. // САИ Е I–55. – М., 1968. – 184 с.
13. Войнаровський В. Чорнівка-I. Поселення IV–IX ст. на Буковині / В. Войнаровський. – Чернівці, 2007. – 166 с.
14. Филипчук М. Слов'янські поселення VIII–X ст. в українському Прикарпатті / М. Филипчук – Львів: Астролябія, 2012. – 312 с.
15. Михайлина Л. Населення Верхнього Попруття VIII–X ст. / Л. Михайлина. – Чернівці, 1997. – 143 с.
16. Старчук І. Розкопки на городищі Пліснесько в 1948 р. / І. Старчук // Архів ІУ НАН України. – Оп. 5. – Од. зб. 364. – 18 с.
17. Русанова І. Славянские древности VI–IX вв. между Днепром и Западным Бугом / И. Русанова. – М., 1973. – 100 с.
18. Тимошук Б. Слов'янські гради Північної Буковини / Б. Тимошук – Ужгород: Карпати, 1975. – 112 с.
19. Филипчук М. Звіт про археологічні розкопки Пліснеського городища у 2008 році / М. Филипчук // Наук. архів ІА ЛНУ ім. Івана Франка. – Оп. 3. – Од. зб. 20. – 140 с.
20. Филипчук М. Звіт про дослідження Пліснеського археологічного комплексу у 2012 р. / М. Филипчук // Наук. архів ІА ЛНУ ім. Івана Франка. – Оп. 3. – Од. зб. 26. – 269 с.
21. Березовец Д. Поселения улчий на р. Тясмине / Д. Березовец // МИА. – № 108. – С. 145–208.
22. Гончаров В. Райковецкое городище / В. Гончаров – К., 1950. – 219 с.
23. Барадулин В. Художественная обработка дерева / В. Барадулин. – Москва, 1986. – 264 с.
24. Коцан В. Традиційні деревообробні промисли на Закарпатті у XIX – першій половині XX століть / В. Коцан // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія "Історія". – Вип. 2 (33). – 2014. – С. 110–118.
25. Андрейків Х. Розвиток деревообробних промислів на Бойківщині в кінці XIX – на початку XX ст. / Х. Андрейків // Галичина. – 2013. – Ч. 22–23. – С. 137–142.
26. Филипчук М. Звіт про дослідження Пліснеського археологічного комплексу у 2009 р. / М. Филипчук // Наук. архів ІА ЛНУ ім. Івана Франка. – Оп. 3. – Од. зб. 22. – 279 с.
27. Петраускас А. Ремесла та промисли сільського населення Середнього Подніпров'я в IX–XIII ст. / А. Петраускас. – К., 2006. – 200 с.
28. Село Київської Русі (за матеріалами південноруських земель) – К., 2003. – 232 с.
29. Селівачов М. Українське народне мистецтво лозоплетіння / М. Селівачов // Народна творчість та етнографія. – 1987. – № 3. – С. 5–8.
30. Третьяков О. Історичні реконструкції господарських споруд Буковини VI – першої половини XIII ст. / О. Третьяков // Пам'ятки ранньої та середньовічної історії, етнології та археології. – 2012. – Вип. – С. 34–45.

31. Глушко М. Етнографія бойківського лісосплаву / М. Глушко // Зап. Наук. т-ва. Т. Шевченка. – 1992. – Т. 223. – С. 155–171.
32. Українське народознавство / За заг. ред. д-ра іст. наук С. П. Павлюка, канд. іст. наук Г. Й. Горинь, д-ра філолог. наук Р.Ф. Кирчіва. – Львів, 1994. – 608 с.
33. Войнаровський В. Промисли та допоміжні ремесла населення півдня Східної Європи в I–XIII ст. (археологічне відображення та інтерпретація) / В. Войнаровський – Львів, 2014. – 438 с.
34. Готун І. А. Моделювання чорнометалургійних та лісохімічних промислів за матеріалами Північної експедиції / І. А. Готун, А. В. Петраускас, О. В. Петраускас // Археологія. – 2005. – № 3. – С. 52–65.
35. Томенчук Б. Археологія городищ Галицької землі. Галицько-Буковинське Прикарпаття / Б. Томенчук. – Івано-Франківськ, 2008. – 696 с.

Yakubovska O. Handling and using wood by population of Ukrainian Prykarpattya in VIII-X century.

Longtime production is increasingly becoming the subject of Ukrainian archaeologists scientific studies. Prominent place among them are the study of machining of Natural raw materials, particularly wood. They are complicated by the fact that the organics in the Ukrainian Prykarpattja almost don't remain, that's why as the main source to study is the traces of the wooden structures in residential and defensive structures, metal artifacts that were constructive elements made from wood or metal elements of guns which were containing wooden parts, and, to some extent, ethnographic sources.

The article analyzes the possible ways of woodworking by raykovetsky native culture in the Ukrainian Carpathians, given the likely range of wood products and their field of use, defined the place in the field of life-support system of the region population.

Key words: *ancient production, crafts and trades, timber, woodworking, cooperage, weaving, raykovetska culture, Ukrainian Prykarpattja.*